

7) Otázka, teze, krok (kupředu), dějinný okamžik

Filosofie může učinit svůj rozhodující krok kupředu dvojím způsobem: buď postaví hned na počátku určitým způsobem svou novou otázku, v jejímž světle pak reviduje všechny dosavadní pozice. Anebo se orientuje na určitou pozici, která je evidentně neudržitelná, a postuluje alternativní přístup či postup, který v následujícím neponechává ani na chvíli stranou anebo ve stínu, nýbrž konfrontuje jej vždy znovu v nových a nových situacích a kontextech s každým svým dalším krokem. Oba postupy či oba typy „rozhodujících kroků“ mají jak své výhody, tak i své nevýhody. Proto nemohou, nesmějí být absolutizovány. Protože však zároveň je myšlenkovou nemožností sledovat obojí myšlenkový pohyb, je nutno se přednostně orientovat dějinně filosoficky a porozumět smyslu dané dějinné chvíle. Svrchovaným argumentem pro filosofické rozhodnutí pro novou otázku či raději pro novou tezi je porozumění filosofické „chvíli“, v níž musí být každé rozhodnutí nutně orientováno a zakotveno. Tak se může stát, že myslitel-systematik může být „vržen“ do situace, v níž je možno a nutno klást přednostně otázky, anebo naopak, že myslitel nadaný mimořádným smyslem pro kladení hlubokých, rozhodujících otázek musí klást teze. Světodějně rozhodující chvíle nastávají ovšem jen tam, kde v situaci těhotné otázkou se najde myslitel talentovaný pro kladení základní otázky anebo kde myslitel schopný precizně a s dalekosáhlou nosností formulovat tezi je postaven do situace, kde otázky už byly vyčerpány. Vskutku nové otázky mohou být kladeny jen tam, kde už je splněn předpoklad jejich položení, totiž nové rozložení pozic, které však nedošlo zatím uvědomění a bude se odhalovat teprve v následujících deseti- a staletích. A nové teze mohou být formulovány pouze tam, kde se hluboko pod povrchem současného myšlení připravují k erupci nové otázky. Dějinná chvíle těhotná otázkami je charakterizována tím, že všichni filosoficky očekávají, naslouchají, jsou připraveni, ale nejsou oslovováni. Naproti tomu dějinná chvíle těhotná novými rozvrhy a tezemi oslovuje nejlepší myslitele, ať chtějí, nebo nechtějí, ať očekávají, nebo neočekávají, ať naslouchají, anebo budují „své“ systémy a tichý oslovující hlas překřikují. Všechno se zdá nasvědčovat tomu, že naše století je století, kdy každé oslovení (-ování) se nadlouho odmlčelo a kdy nám zbývá jen rýžování otázek. Nicméně je možné, že toto období již končí nebo se alespoň ke konci schyluje. Není snad proto v rozporu se „znameními časů“ a se „smyslem dějinné chvíle“, pokusíme-li se v době, která se již dokonale odvrátila ode všech pokusů o „pozitivní“ formulace „základních tezí“, o krok,¹ který v sobě nese alespoň odhadovanou a spíše tušenou naději, že by mohl svou sondou narazit na místo, v němž se pod velkým přetlakem připravují otázky, o jakých nemáme (a ostatně nemůžeme mít) ani potuchy. A takovým krokem je volba alternativy k východisku filosofie v jejích prvních počátcích. Heidegger se domníval najít cosi pozitivního u předplatónských myslitelů. Ale co když nám je uloženo hledat východisko na cestě, která představuje alternativu nejen vůči Platónovu pojetí bytí jakožto jsoucna, ale

¹ M. Heidegger, Seminar in Le Thor 1966, in: týž, Vier Seminare. Le Thor 1966, 1968, 1969. Zähringen 1973, z franc. přel. C. Ochwaldt, Frankfurt am Main 1977, str. 9–23, zde str. 20; srv. také pozdější vydání: Vier Seminare. Le Thor 1966, 1968, 1969, Zähringen 1973, in: týž, Seminare (Gesamtausgabe, sv. 15), vyd. C. Ochwaldt, Frankfurt am Main 1986, str. 267–421, zde str. 282. – Pozn. red.

vůči Parmenidovu, ba obecně presokratickému pojetí „pravé skutečnosti“ jakožto „*arché*“? Neboli proti pojetí *arché* jakožto nejryzejšího, nejvyššího typu jsoucna? ba jako nejryzejšího, nejvyššího typu skutečnosti jako takové?

17. 9. 82